

osveto, ktero sin od očeta in vnuk od deda nasleduje tako dolgo, dokler rodovina ta ne dospé do smrti krivca, ali kakega družega njegovega rodú. Toda duh ta je duh vitezov; on pošilja junake proti Turčinu; mnogo njih bíje se za dva ali tri, in podivši Turke velí: „Dva sem turška psa ubil za-te Miha; ona krí teče za-te Ivan, in enega sem pojál za-se. Glejte bratje, da vas nisem osramotil, umirite se.“

Dvoboji njihovi brez strasti so in brez osvete, ker gredé na bojno polje morajo se pomiriti. Večkrat pogineta obadva, večkrat eden nju umrje še le po boji. Redko kdaj odide nju kdo brez rane, pa se oprósti z umirajočim drugom in ga vpraša za oporoko, da jo naznani rodbini. Ranjeni se z borivcem oprósti zaprosivši ga, da namesti njega bojuje se proti Turčinu, da Gora ne izgubi junaka.

Tako sta se ločila Jefrem in Stanko. Ona sta bila že davnej prijatla v četovanji in v boji stala sta vedno drug poleg drugega in tako se pripetí, da sta v zadnji vojski obadva ponoči padla na kočó Ahmeta, bogatega Turčina blizo Klobuka in vlovila mu hčer Zaido, ktero so Turki imenovali zvezdo danico, iztočno rožo, ljubimko Alahovo. Da so Turki prav govorili, skusila sta Stanko in Jefrem, ker obadva zagledala sta se va-njo.

Zaidi sta pa tudi bolje dopadala krepka ta dva junaka, kakor z opijem in nečistostjo vsahnele lica Turkov. Toda Stanko kmali opazi, da je Zaida Jefremu bolj nagnjena, in zavidal je prvokrat srečo prijatlu. Al zavist ta ni dolgo trpela, ker Zaidini oče napade Goro, ko sta bila prijatla oddaljena, in odpelje hčer domú, odločeno za harem mostarskega vezira.

Ko se vrneta domú in jima Stankov brat razloží, kaj se je bilo prigodilo, pograbilvi puške, hitita v Klobuk, danes in vsako noč. Ondi se Stanko vveri, da ljubeč ni ljubljén. Ljubomornost, bol in osveta prebijejo mu srce, in on, kot svoboden črnogorski sin ni znal brzdati strasti. Ko je sinoč vidil Zaido, kako njegovega prijatla objema, nameri puško na onega; toda angel varéh ga varuje ubojstva. Obrnivši hrbet pobegne v Goro in danes pozval je Jefrema na dvoboj, kakor veljá, da se ne pretrga prijateljstvo. — Svrha dvoboja nam je že znana. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Še nekaj zastran naročbe

na

„Lahkoverni“,

veselo igro v 3 djanjih, spisal Bernard Tomšič.

Ko sem mesca septembra pisal prvo naročbo na imenovano knjigo, nadjal sem se podpore, temveč, ker sem spoznal živo potrebo slovenskih iger, — ali žalibog — upanje me je ogoljufalo; preveč upal sem Slovencem, ker dozdej nisem še toliko dobil naročnikov, da bi mogel polovico tiskarnih stroškov plačati. „Kdor prosi, ta nosi“, pravi naša slovenska beseda; obrnem se toraj še enkrat na vse slavne domoljube slovenske in prijatle literarnih izdelkov ne le s svojim lastnim povabilom, ampak naj malo obširneje naznanim, kaka igra je „Lahkoverni“, kdo jo je napisal in kako, da potem spoštovani čitatelji sami blagoizvolijo, je li ta igra vredna, da se spravi na svetlo ali ne, da ne bodejo morebiti potem rekli, da jim mačka v žaklji ponujam.

Bernard Tomšič, spisatelj te igre, bil je učitelj v Vinici, rojen v Dobropoljah na Kranjskem, mož, kteremu je enako teklo pero bodi si v slovenskem ali nemškem jeziku in od kterega bila bi potekla še marsiktera mična zvezdica našega slovstva, da ni obne-

magal pod nemilimi okolinostmi in tužnem življenjem. Bolezen ga je neprestano trla tako, da je večkrat rekel: „še nikdar v svojem življenji nisem bil popolnoma zdrav“. On je bil prvi, ki je v „Novice“ pisal pesmico z Gajevimi črkami*), — tedaj še takrat, ko se je očiščen feniks — slovenski orel še le vzdigovati začel iz žlindre nemškutarskega kovarstva. Napisal je dalje več krasnih reči, kterih nekaj jih je že ponatisnjenih, večino pa stiska prej ko ne kaka nedomoljubna pest. — Kar se njegovih spisov tiče, sestavljeni so s poetiškim duhom in prav narodno, akoravno se ne more ponašati, da jih je mnogo (več je nemških, ali ne tako lepih kakor slovenskih), — no, pa saj mu je bilo tudi prav malo let sojenih na tem svetu — umrl je v 45. letu svoje starosti (24. maja 1856).

„Lahkoverni“, vesela igra, ktero imam toraj v rokopisu, sestavljena je v verzih prav razumljivo; zadržaj ji je vzét iz neke resnične (?) dogodbe, ki je bila 1831 popisana v nemškem jeziku.***) Prišel je namreč neki šarlatan v trg N., ter s svojo izmišljeno umetnostjo nekaj starih bab po sreči ozdravil. Ko mu je to tako srečno izšlo izpod rok, napové lahkovernem ondotnim, da hoče vse mrtve, dasitudi so že 10 let v trohnobi, obuditi iz grobov. Pri tem podvzetji pomagal mu je še neki drugi nimanič, kterega imenuje spisatelj te igre Podpihovec. Res se dogodí, da čez malo časa ju vès trg kakor bogova časti. Eden pride, drugi odide; eden je hotel sestro, drugi brata, tretji ljubico, četrti prijatla — le žene nobeden ne. Grozna misel, da bodo mrtvi vstajali, spekla je marsikterega v vest; prišli so kmali tudi nekteri z denarnimi darili k našemu mojstru, ter ga za božjo voljo prosili, naj pusti v spanji to ali uno dotično osebo. Kaj pa, da Rodogoljuf (tako se je čudni mojster imenoval), nobenega ni hotel odpraviti s potepenim pismom, temveč si je bil mošnjico že prav do vrha napolnil. Posebno smešno je, kako neki dacar s povzdignjenima rokama goljufa prosi, naj bi ne oživil njegovega gospodarja, čegar smrti je prav za prav on sam kriv, in kterega je za marsikteri goldinarček opeharil. Strašna osupnost bila je v kratkem v celem trgu, staro in mlado balo se je strašnega dneva. Celó sam sodnik, kteri je poprej Rodogoljufa (ko je k njemu prišel prosit dovoljenja) mrzlo sprejel, priromal je tudi k imenovanemu čudodelcu, ter mu primerno darilo ponudil, ako bi se vendar novica utegnila uresničiti, da bi vsaj njegovo ženo pustil v miru. Smejati se moraš zvitemu Rodogoljufu, kako prebrisano je zapustil ta trg in šel s svojim tovaršem — Bog vé kam? — Ta mali košček, ki ga podam čitateljem svojim, naj zadostuje, da poznajo obsežek igre, ktero bi prav rad dal na svetlo tudi že zato, da spolnim očetovo željo, ktero uvidim iz rokopisa, ker je bil za tisk že popolnoma pripravljen. Da častiti bravci tudi metriko vidijo in poezijo skušajo, evo dva prizora iz te igre za poskušnjo.

(Rodogoljuf pride sodnika prosit dovoljenja.)

(Sluga odide; trkanje.)

Sodnik.

Ave! — (za-se) Da b' te mrčes kuga!

Drugi prizor.

Rodogoljuf. Sodnik.

Rodogoljuf.

Ponižni Vam sluga!

Sodnik.

Kdo ste? kaj čte Vi od mene?

Rodogoljuf.

Naj srce se mi odklene,
Preden 'z ust gré prošnja moja!

Sodnik.

Dajte hitro mi pokoja!
Saj v ovinkih ni koristi.

Rodogoljuf.

Vedite, da jaz sem tisti,
K' je v treh dneh bolnike mnoge
V vašem mestu djál na noge.

Sodnik.

Nisem vidil do zdaj njega;
Slišal vendar sem od tega.

*) Glej „Novice“ 1843. teč. I. št. 8.

**) Zagrebška „Luna“ leta 1831, št. 14. sestavek: „Wer nur seine Leute kennt.“

Rodogoljuf.

Glejte pred očmi zdravnika,
Vsacega ozdrav' bolnika,
Jaz za jetko, vodenico
Imam prebrisano glavico;
V hipu mrzlico odženem,
Duri v prihod ji zaklenem;
Jaz popraviti' znam želodec,
Proč madron odganjam, bodec.
Pravi vid dam kratkogledcem,
Putko znam odpravljati' dedcem.
Radostne st'rim 'z žalostnjakov,
Žalostne st'rim 'z veseljakov —
Govoriti brez zamude,
V zdraviteljstvu delam čude.

Sodnik.

Tac'ga rabi naše mesto,
Zmernost', treznosti nezvesto.
Tù in tam je dost' bolnikov,
Malo umnih le zdravnikov,
Torej pri nas ostanite,
In bolnike še zdravite.

Rodogoljuf.

Al še druge učenosti
Me učil je mož modrosti:
Da vse vzdignem, ki so v grobi,
Preden angel jim zatrobi;
Če so trupla tud' strohnela,
Zopet bodo oživela.

Sodnik.

Ljub' prijatelj! ta je bósa;
Kar odreže smrtna kôsa —
Se do ustajenja zore
Skupaj djati več ne more.

Rodogoljuf.

Če m' ne bote hudo vzeli,
Čem ostati dan tu celi,
Za poskušnjo vse bolnike,
Bodi male, bod' velike,
Bod' bogate, bod' srotice,
Bom ozdravil brez petice.

Sodnik.

Brez petice? Ta je nova,
Al zopet laž gotova!

Rodogoljuf.

Jutri grem na kraj trohnobe,
In obidem trikrat grobe,
Na moj „Hokus, Pokus“ kmalo,
Kar je mrtvo, bode vstalo. —
Prosim poglavarstvo slavno
Mi za delo čeznaravno
Dati dovoljenje v listu.

Sodnik.

Ha! dal bi ga Antikristu! —
Rad čem dovoljenje dati,
Vaše dni pri nas ostati;
Bogatine, sirotice
Ozdravljati brez petice.
V miru pak mrtve pustite,
Scer — scer zdravi ostanite!
(podaja mu rokó.)

Rodogoljuf.

Mestničani so vesoljni
S čudodelcem zadovoljni. —

Sodnik (srdit.)

Razun mene ni jezika,
Poslušajte me sodnika!

Rodogoljuf.

Z Bogom! nesem poročilo,
(za-se:)

Pisal bodeš list še v silo.

(odide.)

Deveti nastop.

Miklavž (sodnikov brat); za njim
jih več v sobo plane. Prejšnja.

Sodnik (k bratu glasno:)

Zapri jim pred nosom vrata;
Preč od tukaj, scer bo druga!
Kje je moj telesni sluga?
Kje so briči, kje čuvaji?
Je li rijäst meč pri kraji?

Al poznate me sodnika?

Razun mene ni jezika!

Miklavž.

Lep'ga vruga si napravljáš,
Kaj se vruga obotavljaš
Vraču dovoljenje dati,
Mrtve v grobih oživljati?

Ključavničar.

Da, do dans sodnik ste bili.

Voznik.

Druzega bomo zvolili.

Sodnik.

Druz'ga?!

Krojač.

Ki bo od Vas bolji.

Sodnik.

Krog in krog ga ni okoli.

Potepuhovec.

Brž papir, peró, črnilo!

Sodnik.

Hm! papir?

Voznik.

Scer rab'no silo!

Sodnik.

Silo?!

Miklavž.

Da, zdaj ni drugači.

Sodnik.

Ni?!

Ključavničar.

Naj živijo tudi vrači!

Sodnik.

Vrač! al — —

Potepuhovec.

Brž brez odloge

In nasproti niti sloge.

Sodnik.

Nu, nu — —

Neža.

Hitro, vrač odhaja!

Potepuhovec.

Ki življenje mrtvim daja!

Sodnik (raztresen:)

Hu, hu! — kaj sem hotel reči?

Neža (Miklavžu:)

Dajte malo mu postreči.

Miklavž

(prinese papir, peró in črnilo.)

Tukaj je pisarja raba.

Sodnik.

Moja roka je preslaba!

Bratu hočem izročiti — —

Potepuhovec.

Vaša roka mora biti.

Sodnik.

Naj mi vsaj moj brat diktira!

Miklavž (nazočim.)

Tiho! — Dajte nama mira.

Milavž (narekuje:)

„S temi vrsticami Boštjanu Rodogoljufu dovoljenje dam“ — —

Sodnik (pisaje)

— „dam“ —

Miklavž.

— „jutri vse mrtve, bodi si možkega ali ženskega spola“ —

Sodnik.

— „možkega spola“ —

Potepuhovec

(gleda mu čez rame.)

Ženski spol ste pozabili. —

Miklavž (bratu.)

Zgubljen si, da Bog se usmili!

Potepuhovec.

Jaz čem ljubico!

Neža.

Jaz sestrico.

Miklavž

(kaže mu na papir.)

Deni ženski spol v vrstico!

Sodnik

(pisaje nevoljen ponavlja:)

— „ženskega spola“ —

Miklavž.

Kak' peró te nizko nese!

Sodnik.

Roka mi se strašno trese!

Miklavž.

— „bodi mlade, bodi stare“ —

Sodnik

(peró proč vrže.)

Daj prej „Hirschhorngest“ z omare,

Kdor častitih čitateljev misli se torej naročiti, naj mi blagovoli do 10. decembra pisati v Zagreb (poste restante), ker potem bode — če se dosti naročnikov nabere — igra šla koj v tisk; mislim pa samo toliko iztisov natisniti dati, kolikor se naročnikov oglasi. Posebno prosim vse slavne čitavnice, vse drage domorodce in predrago slovensko mladino, naj mi nabira naročnikov, ter mi jih do naznanjenega časa pošlje. 13. iztis dobí vsaki nabiravec za dar. — Hudó je zares, ako misli kak nepremožen človek storiti kaj dobrega, pa vidi — da ne more. Salvavi animam meam!

Ljud. Tomšič.

Slovstvo slovensko.

Razun Goriškega Letnika*) izšel je ravnokar iz Blaznikove tiskarnice v prav prijetni podobi prvi vezek letošnjega „Cvetja“. Obsega pesmi J. Bilca, pod naslovom „Prvenci“, polne katoliškega duha in žive ljubezni do domovine. Ker nam „Cvetje“ kaj pridno bogati naše slovstvo, — v dveh letih razveselilo nas je že z 10. deli večidel klasičnimi — mislil bi človek, da ga ni treba še dalje priporočevati in da mu je naročnikov obilo — al to delo se tako krepko podpira, da bi se ne bilo čuditi, ko bi „Cvetje“ usahnilo. Res, da po svojem zapopadku ni za priprosto ljudstvo; al pa med Slovenci ni družih izobraženih ljudi od bogoslovcev in dijakov? Misliti moraš, da ne, kajti naročnikov nedijakov je le okoli 40. Da mladina to delo podpira, je dobro znamenje; na mladini stoji prihodnost; vendar bi imela podpora krepkeja biti. Saj je cena tako nizka, da res nikomur težave ne dela. Sosebno ljubljanska gimnazija morala bi še bolj marljiva biti; vendar toliko je storila, da ima med vsacim deseterim dijakom enega naročnika; bela Ljubljana pa — izuzemši bogoslovce pa gimnazijalce — še med petnajst-stotimi enega ne! Domorodci! ki si prizadevamo, da obogatimo domače slovstvo, pazimo, pazimo, da nam vsled naše zanikernosti in mlačnosti slana ne vzame še tega, kar že imamo!

Z.

Dopisi.

Iz Zagreba 10. nov. ☉ — Pozimski večeri podavajo nam obilneje duševne hrane, kakor poletni vroči dnevi. Društvo kazalištno igra vsaki teden štirikrat, in sicer: v nedeljo, torek, četrtek in saboto. Od 4. oktobra pričenshi smo že vidili 20 gledišnih iger na odru domačem. To naznanjam zategadel, ker prihajajo pogosto Slovenci v Zagreb, pa se primeri marsikteremu, da ne pride o pravem dnevu. Kdor obiše Zagreb, naj

*) „Novice“ podajajo iz „Letnika“ danes sestavek za pokušnjo; drugi pot bojo govorile več o tem delu. Vred.